

אלא הביאור הוא: עם "כל" הנפש, היינו בנפש שלמה ולא במקצתה; והבחינה היא שאפילו יטלו את נפשך לא "יזיווך" כלום, ואם רק יהיה בעולם איזה שהוא מצב, אם ממון אם גוף, אשר יניע אותך ממקומך, הרי סימן הוא כי עדיין אין כאן מציאות חזקה, הנפש עדיין אינה מושרשת עם ה', אין "לבבו נאמן לפניך", ולא קיים מצות אהבת ה'. ואם אדם מצייר לו מצב של נסיון ונדמה לו שאינו מתפעל וזו — זהו ענין אחר.

זהו מה שאמרו חז"ל (מובא ברש"י כב, א). "קח נא — אין נא אלא לשון בקשה, אמר לו בבקשה ממך עמוד לי בזה הנסיון שלא יאמרו הראשונות לא היה בהם ממש". הנה אם אאע"ה לא היה עומד בנסיון האחרון היו אומרים הראשונות אין בהם ממש — והלא עמד בראשונות? אלא כי זהו סוד האמונה, סוד המציאות, כי אם האדם בגדר מציאות, אין דבר בעולם שיכול להזיזו, עד כדי עמדו בעקידת יצחק ולא יזוז לבבו. ואם סוף כל סוף יזוז לבבו, אף אם יהיה ממצב הקשה ביותר, גם ממצב של עקידת בנו יחידו ואהובו, הרי כי אינו מציאות, כמו שביארנו לעיל, והיינו "הראשונות אין בהם ממש".

ועמדתי על יסוד זה ממה שכתוב "כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום וגו' כי מנסה ה' אתכם הישכם אוהבים את ה'א בכל לבבכם ובכל נפשכם". הנה אין המדובר כאן כלל בענין מסירות נפש, ואיך יש כאן בחינה של אהבת ה' בכל נפשכם? אלא הם הדברים אשר ביארנו, כי ב"לבבו נאמן" אין שום דבר בעולם, גם המצב והנסיון הכי קשה, אין יכול להזיזו אף כל שהוא ממקומו, ואם הנביא בכל האותות והמופתים יטה אתכם בכל שהוא הרי זה סימן שאינכם מציאות, כי מציאות אינך יכול להניע בשום אופן ואופן, וזהו לא "בכל נפשכם", ואינכם אם כן אוהבי ה'.

הגר"א (בסדור אשי ישראל, בפ' אבני אליהו, בברכת ולמלשינים) מבאר האמור בתפלה "וכל הרשעה כרגע תאבד" וז"ל: כלל מה שחשב בפסוק שני (משלי ו, יג) קורץ בעיניו מולל ברגליו מורה באצבעותיו, כי שורש רשע הוא מי שהשקט לא יוכל כמ"ש (ישעי' נז, כ) והרשעים כים נגרש וכו' כוונתו כי הרשעים אינם רעים בטבעם, רק שתכונתם שהשקט לא יוכלו כים נגרש מרוח מצויה ע"כ. זהו סוד של צד ההיפך, סוד של אי-מציאות, כולו תזוזה, "כמוץ אשר תדפנו הרוח", כל דבר מזיזו ממקומו.

אמונה והאמנה — כח הנאמנות

נתבאר אצלנו כי אמונה היא כח כמו כל שאר המדות, אמת, ענוה, כך ישנו כח ששמו "אמונה". כשאנו מתבוננים, הננו רואים כי כל הבריאה מלאה אמונה. בס' העיקרים מביא במקום אחד, כי מקורם ושרשם של כל המדות הנמצאות בעולם הוא הבורא עולם עצמו, ואצלו ית' הנה הכל בלי תכלית ובלי

סוף; ישנה מדת האמת מפני שהבורא עולם הוא מקור האמת — „חותמו של הקב"ה אמת" (שבת נה.). „פועל אמת שפעולתו אמת", שמ„פעולתו אמת" רואים את ה„פועל אמת" — וכן הוא בכל המידות, שכולן נובעות ממקור הכל זה הקב"ה, כי מה שאינו נמצא בתוך המקור אין כלום. חז"ל (עירובין ק:) אומרים „אלמלא ניתנה תורה למדנו צניעות מחתול וגזל מנמלה". הרי כי „צניעות מחתול וגזל מנמלה" יכול להיות תחליף לתורה, כי כך היא האמת: טבע הבריאה מתאים אות באות עם התורה, כי הלא „איסתכל באורייתא וברא עלמא" (זוהר). אנחנו אשר איננו לומדים „גזל מנמלה" הוא מפני שאיננו במצב של הנמלה. אילו היינו בטבע זהירים כמו הנמלה, כבר היינו למדים ממנה, ולא היינו מתביישים כלל להיות חברים עם הנמלה; כבר היינו יודעים מהיסוד של „אין חכם כהטבע", וכבר היינו מרבים ללמוד מהבריאה. והנה כמו שיכולים ללמוד צניעות מחתול וגזל מנמלה, כך מגלים לנו חז"ל את הסוד שצריך ללמוד אמונה מהבריאה, כי היסוד של כל הבריאה הוא אמונה. מהו שמחזיק את הבריאה? אך ורק כח האמונה, כח הנאמנות הטמון בתוך הבריאה, „נאמנים בשליחותם", אשר טבעו של כח זה הוא — איהשתנות.

„העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ — אמר להם הקב"ה לישראל הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם שמא שינו את מדתם, שמא לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם כולו וכו', הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם שמא שינתה מדתה, שמא זרעתם אותה ולא צמחה, או שמא זרעתם חטים והעלתה שעורים, ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד וכו' לא שינו את מדתם אתם וכו' עאכו"כ" (דברים ל, יט — וברש"י). הנה כיצד אנו מבינים „לא שינו את מדתם, שמא לא עלה גלגל חמה מן המזרח"? ואיך זה יהיה אחרת? הלא שמש אינה הולכת על גלגלים? אלא מזה גופא תראו ותסתכלו למה באמת כן טבעם? הנה מזה אתם רואים מהו הכח של „נאמנים" בשליחותם, שאין שם שום השתנות בעולם, „לא שינו את מדתם", ולכן „אתם עאכו"כ" — הרי אצלכם צריך ודאי להיות כח האמונה, אותו כח נאמנות של „לא שינו את מדתם", להיות נאמנים בלי שום השתנות!

איתא בתענית ת. „ואמר ר' אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמנה מנין מחולדה ובור, ומה המאמין בחולדה ובור כך, המאמין בהקב"ה עאכו"כ". הרי ר' אמא אינו לומד „כמה גדולים בעלי אמנה" מאיזה פסוק, אלא מ„חולדה ובור". מעולם לא הבנתי מאמר זה עד שבא מעשה לידי ונזכרתי הלכה: בעתונים הובא מעשה בשור שברח מהשחיטה ורץ למקום אחד וחפר שם הרוג יהודי, והרוצח הודה שההרוג צעק לפני שהרגו: „השור עד ויתבע את דמי". אם מעשה זה אמת או לא, בכל אופן הרי זה מעשה של „חולדה ובור", ומעשה של הגמ' הרי בודאי אמת. „ואמרו מי מעיד בינינו והיתה שם חולדה אחת מהלכת לפני הבור ואמרו אלו שנים בור וחולדה יהיו עדים בינינו וכו', והיינו דאמרי המאמין בבור וחולדה שהעמידו עדותם" (שם בתוס'). הרי לנו עד כמה הוא כח הנאמנות,

שכאשר סמכו עליהם והאמינו אותם, הנה הגיע כחם עד מסירת נפש, לא חדלו עד מיצוי הנפש להשלים את הנאמנות! כשסמכו על שור שיהיה עד, הנה הלז השלים במסירות נפש כזאת את נאמנות שליחותו, ומעתה בא וראה איזה כח הוא זה, כח הנאמנות, — „ואם המאמין בבור וחולדה כך — המאמין בהקב"ה עאכו"כ", איזה נאמן הוא הבורא ית' בעצמו, ומי שסומך עליו הלא בודאי הוא ית' יעמוד בנאמנותו! חז"ל (דב"ר ג, ה) אומרים: מעשה ברבי פנחס בן יאיר שהיה דר בעיר אחת בדרום והלכו אנשים להתפרנס שם והיו בידן שתי סאין של שעורים והפקידו אצלו ושכחו אותן והלכו להן והיה ר' פנחס בן יאיר זורע אותן בכל שנה ועושה אותן גורן וכונסן, אחר שבע שנים הלכו אותן החברים לשם לתבוע אותן ליתן להם, מיד הכיר אותן וכו' אמר להם בואו וטלו אוצרותיכם, הרי מאמנותו של בשר ודם אתה יודע אמונתו של הקב"ה. והרי זה נפלא: מה ראה, ומי חייב את רבי פנחס בן יאיר, לטפל שבע שנים בתבואתו של זה ששכח אצלו סאתים חטים? אין זה כי אם שהוא היה נאמן, וכח זה מחייב כל כך הרבה! הלא מסרו לו לשמור, הרי סמכו עליו, ולכן עליו לעמוד בנאמנותו, והנך רואה מהי אמונתו של בשר ודם, ומזה תוכל להתבונן מהי אמונתו של הקב"ה, מהו לסמוך על הקב"ה! „לעולם ה' דברך נצב בשמים לדור ודור אמונתך כוננת ארץ ותעמוד". — מ„כוננת ארץ ותעמוד" אנו רואים את „לדור ודור אמונתך", מה„תעמוד" של הבריאה אנו לומדים את סוד האמונה, הסוד של „נאמנים בשליחותכם", „ולא שינו את מידתם" — האמינו להם, סמכו עליהם — והנם עומדים בנאמנותם בלי שום השתנות. זהו כח הנאמנות.

רואים יסוד זה באיש ואשתו. סוף סוף הרי שום דבר אינו מזיז אותם, אינם מהרהרים כלל על אחרים, יהיו מי שיהיו, וגם כשימים מפרידים ביניהם, וגם במשך של הרבה שנים הנה כלום לא מזיז אותם זה מזה. ואין זה כפי שנדמה לנו שהוא מצד אהבתם זל"ז, כי אם מכת הנאמנות. הם סומכים זה על זה, וכשסומכים זע"ז הרי מצד כח הנאמנות אין שום דבר מזיז אותו מהמקום. יכולים לראות זאת בחיים על כל צעו. והו מצד כח הנאמנות.

זאת אנו מבינים בפשטות, כי נאמנות לא תתכן מבלי להיות מאמין. אילו לא האמינו בחולדה ובור — הרי לא היו נאמנים. אם אין סומכים על אדם, הרי הלה אינו בר-סמכא. וברור לפי זה, איזה ענין גדול הוא האמנה. בקריעת ים סוף כתוב „ויאמינו בה" — והלא גם לפני כן לא חסרו האמנה, הלא עליהם נאמר „לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה"? אולם, רק בקריעת ים סוף הגיעו לזה שסמכו בודאות מוחלטת על הקב"ה. האמינו בו ואליהם נאמן הוא.

חוסר אמונה אין פירושו כי מסופק הוא חלילה בידיעתו, אלא שאינם סומכים, שאין הלה נאמן עליו. הגר"י סלנטר זצ"ל היה נותן על זה ציור מנאמנותם של איש לרעהו: לפעמים שואלים את אחד על מישוהו אם הוא איש נאמן, והוא משיב שהוא נאמן גדול, ובכל זאת אם הלה ירצה ללוות ממנו סכום גדול לא ירצה להלוותו. והנה הוא עצמו אמר על אדם זה שהוא נאמן גדול,

הרי שיודע אותו למדי, ולמה אינו מלווה לו? אלא, שכשהדבר נוגע לו, הנה מצד המדות אינו מאמין לו, שם כבר כלתה הנאמנות ואינו סומך עליו. כן יש להבין ענין חוסר-אמונה; אין זה כפשוטו של מאמין בו, וכאילו יש לו ספק בדבר ח"ו, אלא שיש כח באדם שלא לבטוח ולא לסמוך על זולתו; במקום שזה נוגע לאדם שם אינו יכול לבטוח בשום אופן, כה נורא הוא, כח של אי-אמונה, שלא לסמוך ולבטוח. כשאדם שם תפוח-אדמה בקרקע — מצד כחות נפשו היה יורד לתוך הקרקע לדחוף את התפוח-אדמה שיצמח, כי פשוט אינו מאמין באדמה, אלא שאין לו עצה! חז"ל אומרים „אין הגשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה" (תענית ח.), מפני שהם האמינו, וזה אינו מהדברים הקלים כלל, הרי גם על אביי ורבא אין אנחנו סומכים!

